

Kloosterkerk

Kerstmacht

24 december 2022 – ds. Rienk Lanooy

U kunt deze dienst alsnog bekijken en beluisteren via <https://youtu.be/rUphCqv0anI>

Gebed om ontferming

Na twee stille kerstmachtjaren
branden hier weer de kaarsen
klinken onze stemmen
en is de stilte weer gevuld
met onze presentie.
En nu kijken we ook uit
naar uw aanwezigheid
in deze stille, heilige nacht,
trouwe God
want wat kunnen we worstelen
met de vraag
wie wij zijn
wat ons te doen staat
hoe te leven
in verwarrende tijden.

En als u er dan bent
ga ons dan vooruit
naar de stal van Betlehem
om de loop van ons leven
te laten leiden
door het kind
dat deze nacht geboren wordt.
Want als het ons meeneemt
in zijn eenvoud
zijn kleine goedheid
zijn stille kracht
dan kunnen wij waarlijk mens worden
in deze stille, heilige nacht.
Door Jezus Christus,
onze Heer...

Preek

De Britse journalist Oliver Burkeman vroeg eens in de kroeg aan zijn vrienden uit hoeveel weken een leven gemiddeld bestaat. Sommigen kwamen uit bij een getal met zes cijfers. Dat is enigszins optimistisch (of hadden ze teveel gedronken?): als je 100.000 weken zou leven, was je al aan het einde van de eerste eeuw geboren, lang voordat een paar eeuwen later voor het eerst kerstfeest werd gevierd. Nee, de gemiddelde lengte van een leven is om en nabij de 4000 weken

Wat betekent dat? In zijn boek *4000 weken: je tijd op aarde en hoe ermee om te gaan* beschrijft Burkeman zijn eigen obsessie met *time management*. Aan de binnenzijde van de omslag staan 4000 kleine bolletjes die je kunt inkleuren conform het aantal weken dat je al achter je hebt liggen. Burkeman zelf werd er lichtelijk nerveus van. Zoveel weken al voorbij en nog zoveel te doen. Zijn eerste reactie was even voorspelbaar als vruchteloos: beter plannen, slimmer plannen, efficiënter plannen, maar gelukkig werd hij er niet van. Het is als de lopende band van Charlie Chaplin uit de film *Modern Times*: hoe efficiënter je werkt, hoe sneller de band gaat lopen, tot ergens, vroeger of later, het lijntje breekt. Chaplin zag in de jaren '30 van de vorige eeuw al de grenzen van de moderniteit.

Gebrek aan tijd is misschien wel onze grootste angst, gefixeerd als we kunnen zijn op alles wat we nog moeten doen. Coaches staan klaar om ons te helpen bij een optimale *work-life balance* en we voelen ons welhaast ontzield als we onze smartphone, dat alter ego, thuis hebben laten liggen, bang om iets te missen. We weten maar al te goed dat onze to-do-lijstjes sneller groeien dan wij ze kunnen afvinken, en dat de horizon dat we er eindelijk zijn, dat alles klaar is, dat we de gelukzaligheid bereikt hebben, ons altijd vooruit snelt. Veel mensen, niet zelden jonge mensen ervaren onze tijd als een tijd van vreugdeloze urgentie,

waarin we onszelf en onze kinderen klaarstomen om ondoorgrondelijke doelen te bereiken die totaal niet de onze zijn (naar Marilynne Robinson). Ook de feestdagen ontsnappen daar niet aan: een van onze grootgrutters had het, om de druk (en de verkoop) nog maar eens op te voeren, over een magische kerst, die we met elkaar maken. Maakbare magie, ook dat nog! De rust, de eenvoud en de stilte van het kerstfeest ontsnappen niet aan onze dwang dat er gescoord moet worden.

Soms kan je leven, *je tijd op aarde*, zoals Burkeman het noemt, een bron van onpeilbare onrust zijn. Wat er aan de buitenkant goed uitziet, is aan de binnenkant een kluwen van onontwarbare draadjes die nergens vandaan komen en nergens heen gaan. Je voelt je niet meer verbonden, om te beginnen niet met jezelf en daarom soms ook niet meer met de ander.

En nu zit je hier, in een stille, donkere kerk of thuis. Je telefoon staat op stil (?), er flakkeren kaarsen, er klinken klanken uit andere tijden, uit vreemde verten wellen woorden op met beelden van een eenvoud die ver van ons afstaat. Herder, schaap, – en vooruit: denk er een os en een ezel bij – licht, engel, kribbe, vader, moeder, kind. Het is van een ontvullende simpelheid wat Lukas ons vertelt, maar juist dat... zou dat er ook niet de kracht van kunnen zijn?

Lukas confronteert ons met twee leiders, die staan voor twee wegen, voor twee perspectieven op de vraag waar je werkelijk betekenis vindt in je *4000 weken* als ze je geschonken worden. Hij zet in met het bekendste perspectief dat van de keizer, keizer Augustus. Zij naam betekent 'de majesteitelijke'. Hij wordt beschouwd als een van de grootste leiders uit de menselijke historie, zeggen de geschiedenisboeken. Hij heeft zijn tijd op aarde gevuld met grootse daden. Hij heeft niemand nodig. Hij is zijn eigen god. Op excuses aanbieden voor zijn handelen of dat van zijn voorouders zul je hem niet snel kunnen betrappen. Als het nodig is zal hij niet aarzelen om het verlangen naar vrijheid met of zonder hoofddoek, naar onderwijs voor mannen én vrouwen met geweld de kop in te drukken. Als het hem zo uitkomt zal hij zijn jongens de loopgraven in sturen ter meerdere eer en glorie van hemzelf, koste wat het kost. In zijn universum dienen de feiten zich aan te passen aan zijn werkelijkheid. En een man en een hoogzwangere vrouw op weg sturen om zich in de stad van herkomst te laten inschrijven, om zo de belastinginkomsten nog wat op te schroeven? Een Augustus ligt er niet wakker van.

En toch: Lukas besteedt maar een enkel woord aan de keizer. Alleen in de eerste regel van het kerstverhaal komen we hem tegen. De grote keizer... zijn tijd op aarde is niet meer dan couleur locale, achtergrondmuziek bij het verhaal dat zich nu gaat ontvouwen, dat van de tweede leider. Dat is een kind. De engel die het nieuws van zijn geboorte aan de herders vertelt, zet hoog in: *U is heden de Heiland geboren, namelijk Christus de Heer, in de stad van David*. Dat is een hoop belangwekkende titulatuur in één zin. Gaat dit kind dan toch de concurrentie aan met de keizer? Nee, het zal anders gaan. Want, zegt Lukas, van deze heilzame bevrijder, deze Messias, is dit kind het teken. Het kenmerk, de signatuur van deze zoon van David, deze redder is een kind, in doeken gewikkeld en liggend in een kribbe. Hoe eenvoudig wil je het hebben? Een kind, onmondig, klein, weerloos, in alles overgeleverd aan de zorg van de ander als degene die je leven werkelijk zin en diepgang geeft?

Twee leiders spiegelt Lukas ons voor, twee perspectieven op de betekenis van je *4000 weken*, *je tijd op aarde en hoe ermee om te gaan*. Dat van de keizer en dat van het kind, dat

van de veelheid, de vermeende maakbaarheid, de stress, de grenzeloosheid, de prestatiedwang tegenover de eenvoud, de rust, de vertraging, de beperking, de kleine goedheid. En de vraag van deze kerstnacht is wie van deze twee je gids is in het bestaan, wie van deze twee in je geboren wordt – hoeveel ruimte je geeft aan de tomeloze ambitie ten koste van veel, inclusief jezelf, en hoeveel ruimte er is voor de eenvoud van de kleine goedheid. Waar zoek je je redding?

Lukas zoekt het in de eenvoud: in een stal, zoals het plaatje op de voorzijde van het liturgieboekje het in al zijn onbeholpenheid vertelt. Het is verre van perfect, het is wars van magie, het pasgeboren kind is veel te groot t.o.v. zijn tengere moeder, het perspectief van de stal doet pijn aan je ogen, maar als je daar doorheen kijkt dan zie je een vader, die met zijn handen vertelt dat hij het niet begrijpt. Hij staat voor het vreemde van deze Redder. Dat *kán* toch niet mijn kind zijn, en het *ís* ook niet zijn kind. Dit kind is van een andere werkelijkheid, dit kind wordt je aangereikt, het is een Gods-geschenk. En aan de andere kant staat zijn moeder. Haar handen vertellen dat zij het kind ontvangt in haar hart. Vreemd zou je zeggen, want ze heeft het net zelf gebaar, maar nu moet ze het ook ontvangen, het moet haar eigen worden, zijn eenvoud moet de hare worden. En het kind strekt zijn armen uit om zijn eenvoud aan te reiken, uit te delen. En de vraag is of je het ontvangen wilt.

Ik moet denken aan de woorden van Dirk De Wachter, psychiater en zelf ernstig ziek geworden het afgelopen jaar. Hij ziet zijn spreekkamer vollopen met mensen die het niet meer redden omdat zij in het keurslijf zitten van een leven met keizerlijke trekken: ze zijn de eenvoud kwijtgeraakt. Hun geluk is verbonden met de volgende kick, de meeslepende ervaring, zij posten hun successen van buiten, maar voelen zich leeg van binnen. Tegenslagen passen daar niet bij, en als het niet leuk is telt het niet. Maar die tegenslagen komen toch, kleine en grote en hoe dan verder?

De Wachter pleit voor de 'gewonigheid' zoals hij dat noemt, de kleine goedheid. Een mens moet het niet hebben van het Goede als een concept met beleidsnota's, protocollen, *incentives*, beleidskaders, want je kunt zomaar beklemd raken tussen de beste bedoelingen. Nee, het komt aan op de alledaagse menselijke goedheid. En die menselijke goedheid is 'onbeduidend en gedachteloos'. Ze is fragiel en voorlopig. Ze is een goedheid zonder getuigen, in stilte voltrokken, bescheiden, zonder triomf. Het zijn gewone mensen, 'simpele zielen', die haar verdedigen en ervoor zorgen dat ze zich telkens weer herpakt, ook al is ze volstrekt weerloos tegenover de machten van het kwaad. De kleine goedheid kruipert overeind, zoals een platgetrapt grassprietje zich weer opricht. Ze is misschien wel 'gek' –

een ‘dwaze goedheid’ -, maar ze is tegelijk het meest menselijke in de mens. Ze wint nooit, maar wordt ook nooit overwonnen!” (citaat van Levinas).

De Wachter vertelt dat het leven is als een kronkelend pad: je weet niet hoe het lopen zal, maar altijd is er de keuze aan welke zijde je loopt, aan de schaduwzijde of aan de lichte kant. En dat licht vind je in de eenvoud. 'Het zijn de dagelijkse, heel gewone dingen die heel bijzonder zijn'. Op een bankje zitten en stil kunnen zijn in een 'wereld van blabla'. Elkaar in de ogen kijken en 'voelen wat niet gezegd kan worden'. Een kopje koffie brengen aan wie een rottag heeft. Gewonigheid is het mooiste wat er bestaat.

En dat is wat het kerstverhaal in al zijn eenvoud vertellen wil. Dat de goede God niet een concept is, een handleiding voor een geslaagd leven, maar dat de goede God zich manifesteert in gewonigheid; in een kind, in doeken gewikkeld, dat je zo over het hoofd ziet, in een mensenkind dat zijn leven wil wijden aan de simpele handeling van de nabijheid, aan het oprichten van een mens in nood, aan het aanvaarden van de tegenslag, niet als nederlaag, maar als deel van het mens-zijn, waarin het werkelijke wonder is dat iemand je daarin ziet en kent en niet bij je wegloopt. Sartre zei: de hel dat zijn de anderen, maar de hel, de werkelijke hel, dat is het gemis van de ander, want wij leven in de blik van de ander, wij zijn omdat we worden gezien, je bestaat omdat iemand om je geeft.

En om die hel van de verlatenheid te weerstaan, opent zich deze nacht de hemel en daalt de engel af om Gods nabijheid te verkondigen. En hij vertelt de herders van een God die zo gewonig is dat niet de keizer, maar dat een kind zijn teken is, zijn signatuur. En de herders komen in beweging en gaan op weg. We zullen hen in de rest van het evangelie niet meer tegenkomen, maar zij hebben hun werk gedaan. Want vannacht nodigen ze ons uit om – hoeveel van de *4000 weken* je ook al hebt gehad of hoeveel er nog komen – dit kind je gids te laten zijn, en zijn grootsheid, zijn goddelijkheid te zoeken in de kleine goedheid Want juist dit kind is thuis in de eenvoud, juist deze God wil wonen in onze gewonigheid.

bronnen:

- Oliver Burkeman, *4000 weken: Je tijd op aarde en hoe ermee om te gaan*, Amsterdam: Maven Publishing 2021 (zie ook: <https://4000weken.nl>)
- Interview met Dirk de Wachter, *Trouw* 19 november 2022
- <https://www.brainwash.nl/programmas/brainwash-specials/special-dirk-de-wachter>
- Fragment Buitenhof 18/12/22: https://www.npostart.nl/dirk-de-wachter/18-12-2022/POMS_AT_20039276

Wanneer u vaker inspiratie ontleent aan de preken en gebeden die klinken in de Kloosterkerk, stellen wij u voor om een gift over te maken op NL 29 INGB 0000 0585 71 ten name van Stichting Kloosterkerk.

U steunt ons werk ermee!